Sławomir Ziółkowski

Departament Ekonomii i Zarządzania
EFP-Francusko-Polska Wyższa Szkoła
Nowych Technik Informatyczno-Komunikacyjnych
w Poznaniu

PROPOZYCJA PROGRAMU NAUCZANIA Z ZAKRESU PRAWA INFORMATYKI I TELEKOMUNIKACJI DLA INŻYNIERÓW

1. Wstęp

Szkoła Francusko-Polska przygotowuje studentów do przyszłej pracy w charakterze inżynierów. Tak jak w innych podobnych uczelniach technicznych nacisk położony jest na przedmioty ścisłe i techniczne. Jednakże tym, co odróżnia EFP od innych, jest zaproponowanie nowej formuły kształcenia inżynierów. Zasadniczym jego celem jest nie tylko ukształtowanie umiejętności technicznych przyszłej kadry inżynierskiej, ale również zwrócenie jej uwagi na inne aspekty życia społecznego i gospodarczego, które współtworzą obraz nowoczesnej techniki. Dlatego też w rozwoju programowym studiów starano się, przy położeniu nacisku na przedmioty techniczne, zachować jednak interdyscyplinarność nauczania. Tendencję tę obrazuje fakt, iż 20% programu stanowią takie przedmioty jak: ekonomia, zarządzanie i prawo. W chwili obecnej w Szkole Francusko-Polskiej realizowane są dwa przedmioty z zakresu prawa:

a) wykładane na pierwszym roku studiów stacjonarnych, w formie wykładów i ćwiczeń – prawo handlowe, ukazujące uwarunkowania działalności podmiotów gospodarczych,

b) prezentowane wyłącznie w postaci wykładów „prawo informatyki

i telekomunikacji", przeznaczone dla studentów trzeciego roku studiów stacjonarnych i słuchaczy podyplomowych studiów „Mastère"[1].

2. Cele wykształcenia prawniczego inżynierów

Kształcenie prawnicze inżynierów powinno odbywać się na dwóch płaszczyznach: podstawowej i specjalistycznej. Kształcenie prawnicze w zakresie podstawowym powinno być ukierunkowane na przedstawienie studentom głównych zagadnień prawnych. Powinni oni zostać zapoznani z najważniejszymi instytucjami prawnymi (np. czynność prawna, oświadczenie woli i jego formy, przedawnienie itd.) oraz bazowymi pojęciami występującymi w dziedzinie prawa, aby w miarę swobodnie mogli poruszać się w tej materii. Ponadto ta część nabytej wiedzy ma służyć do tego, aby nie mieli oni trudności podczas studiowania interesujących ich zagadnień, które będą wiązały się z aspektami prawnymi. Ta część kształcenia jest również wprowadzeniem studentów do zagadnień specjalistycznych. Bez nabycia znajomości podstaw prawa mieliby oni znaczne trudności w zrozumieniu późniejszych zagadnień o charakterze specjalistycznym.

Celem kształcenia prawniczego w zakresie specjalistycznym jest natomiast zorientowanie studentów w aspektach prawnych dziedziny, która będzie przedmiotem ich pracy zawodowej, tzn. przede wszystkim informatyki i telekomunikacji. Nie mają oni stać się prawnikami-specjalistami, ale ludźmi, którym nie będą obce uregulowania prawne, z krórymi spotkają się podczas wykonywania swojego zawodu. Muszą się oni przynajmniej w zarysie orientować, jaki jest możliwy zakres ich działania i jakie czynności przez nich podejmowane są dopuszczalne, a jakie zdecydowanie zakazane. Stąd też artykuł ten traktuje o kształceniu prawniczym przyszłych inżynierów w zakresie specjalistycznym.

Zadaniem wykładów z prawa informatyki i telekomunikacji jest dostarczenie studentom podstawowej wiedzy odnośnie do istniejących

[1] Studia podyplomowe „Mastère" są formą kształcenia specjalistycznego i przeznaczone są dla absolwentów wyższych uczelni posiadających dyplom magistra-inżyniera lub dyplom francuskiej uczelni, uzyskany po pięciu latach studiów. Integralną częścią studiów „Mastère" jest 6-cio miesięczny staż zawodowy za granicą. Obecnie EFP prowadzi kształcenie w trzech kierunkach studiów podyplomowych: zarządzanie sieciami telekomunikacyjnymi, radiokomunikacja ruchoma, telekomunikacja i transfer technologii. Od kandydatów wymagana jest znajomość języka francuskiego i angielskiego. Po ukończeniu studiów i zaliczeniu staży absolwenci otrzymują francuski dyplom „Mastère Spécialisé" (MS)-Télécom Bretagne.

i projektowanych przepisów w zakresie wykonywanego przez nich zawodu, aby w trakcie np. kierowania przedsiębiorstwem i spotkań z kontrahentami mogli również uczestniczyć efektywnie w rozmowach, a nie korzystać wyłącznie z zatrudnionych w firmie radców prawnych. Zresztą posiłkując się takimi właśnie specjalistami jak radcy prawni pożądane jest, żeby studenci poznali na tyle zagadnienia prawne, aby mogli ze swoimi doradcami w miarę swobodnie dyskutować nad ewentualną linią postępowania. Jest to ponadto nie tylko celem przedmiotów prawnych, ale także innych nietechnicznych przedmiotów wykładanych w naszej uczelni, np. przedmiotów ekonomicznych.

W związku z profilem Szkoły, zadaniem wykładów z prawa informatyki i telekomunikacji jest zaprezentowanie studentom prawnych uregulowań dotyczących nowoczesnych technologii oraz telekomunikacji. Uwzględniając natomiast narodowość słuchaczy, porównywane są regulacje wschodnio- z zachodnio-europejskimi (np. polskie, francuskie, belgijskie). Biorąc pod uwagę tendencje do unifikacji uregulowań prawnych w ramach Wspólnoty Europejskiej oraz aspiracje krajów byłego bloku wschodniego do pełnego członkostwa w tej Wspólnocie, prezentowane są uregulowania zachodnioeuropejskie, przede wszystkim w postaci dyrektyw wydawanych przez Radę Ministrów Unii Europejskiej. Przedstawiane są również projekty dyrektyw, aby uzmysłowić studentom prawdopodobne kierunki rozwoju prawodawstwa w zakresie nowoczesnych technologii.

3. Program proponowany w Szkole Francusko-Polskiej

3.1. Treść programu

Program przedmiotu „Prawo informatyki i telekomunikacji" zawiera się w 16 godzinach wykładowych i składa się z dwóch części:

– dotycząca uregulowań prawnych w zakresie szeroko rozumianej informatyki,

– dotycząca telekomunikacji.

3.2. Partia programów poświęcona informatyce przedstawia zagadnienia prawa autorskiego pod kątem uregulowań w zakresie nowoczesnych technologii. W pierwszej fazie wykładu (dwie godziny) studentom zostają przedstawione podstawowe zasady prawa autorskiego. Jest to czas poświęcony na wprowadzenie do tematu. Na bazie ustawodawstwa francuskiego, belgijskiego i polskiego słuchacze poznają definicję prawa autorskiego, źródła tego prawa oraz w zarysie różnice, jakie ist-

nieją pomiędzy ochroną własności intelektualnej w drodze ochrony prawnoautorskiej a ochroną wynikającą z prawa wynalazczego (patentowego). Następnie na bazie stosownych aktów prawnych zostaje zdefiniowana osoba uprawniona do korzystania z prawa autorskiego i do ochrony przewidzianej przez to prawo. Podaje się do wiadomości jak wygląda sytuacja w przypadku stworzenia dzieła przez kilku twórców wspólnie oraz w ramach stosunku pracy: czy autorskie prawa majątkowe pozostają przy pracowniku, który stworzył dzieło, czy też przechodzą na pracodawcę? Następnie prezentowane są zagadnienia autorskich praw majątkowych, tzn. prawo do korzystania z utworu, do rozporządzania nim oraz do wynagrodzenia za korzystanie z niego, a w dalszej kolejności autorskie prawa osobiste, takie jak: autorstwo utworu, nienaruszalność jego treści i formy, decydowanie o jego pierwszym udostępnieniu publiczności oraz sprawowanie nadzoru nad sposobem korzystania z utworu.

Następna godzina poświęcona jest krótkiemu przedstawieniu procesu harmonizacji i ujednolicenia prawa autorskiego w Europie począwszy od fazy przygotowawczej, tj. *Zielonej księgi prawa autorskiego w świetle wyzwań technologicznych z 1988 roku*, poprzez fazę decyzyjną, tj. wydanie szeregu dyrektyw, aż do etapu realizacyjnego, tzn. implantacji tych dyrektyw do ustawodawstw narodowych, która to faza jest omawiana w dalszej części wykładów.

Podczas kolejnych trzech godzin studenci zapoznawani są dokładnie z zasadami ochrony programów komputerowych. W tym czasie zostają przedstawione postanowienia dyrektywy Rady[2] z 14 maja 1991 roku dotyczącej ochrony programów komputerowych, tj. warunki ochrony proponowane przez ten dokument, osoby upoważnione do korzystania z autorskich praw majątkowych i osobistych w zakresie programów komputerowych oraz dopuszczalne wyjątki od wyłączności praw autora programu, w zakresie kopiowania programu, obserwowania, badania i testowania jego funkcjonowania w celu poznania jego idei i zasad oraz zwielokrotniania kodu lub tłumaczenia formy programu komputerowego. Dyrektywa ta jest przedstawiana szczegółowo, albowiem na jej bazie zmodyfikowana została już większość ustawodawstw europejskich i właśnie następne dwie godziny poświęcone są przedstawieniu implantacji tego dokumentu w Belgii i Polsce. Prezentacja ta jest dokonywana poprzez ukazanie różnic zarówno w procesie uchwalania ustawy belgijskiej i polskiej, jak i różnic istniejących już w samych tych aktach prawnych. Studenci dowiadują się

---

[2] Każdorazowo gdy w tekście występuje określenie „Rada" chodzi o Radę Ministrów Unii Europejskiej.

dlaczego w Belgii dyrektywa nie została włączona do ustawy o prawie autorskim, lecz jest odrębnym aktem, również w randze ustawy, dlaczego czas trwania ochrony programów komputerowych w Polsce i Belgii jest różny oraz o innych podobnych problemach.

W następnej kolejności (1 godzina) przedstawiana jest prawna ochrona bazy danych poprzez ukazanie przedmiotu ochrony, osób uprawnionych do dostępu do danych oraz procedury związane z ich rejestrowaniem.

Po prezentacji baz danych następuje część dotycząca uregulowań prawnych w zakresie utworów audiowizualnych oraz problemów wynikających z rozwijających się technik multimedialnych (3 godziny). Omawiana problematyka podobna jest do uprzednio prezentowanych tematów, tzn. następuje ogólne przedstawienie zagadnienia, poprzez zdefiniowanie utworu audiowizualnego, osób uprawnionych z prawa autorskiego do takiego utworu oraz ukazanie przyjętych rozwiązań w zakresie autorskich praw osobistych i majątkowych. Temat ten kończy część dotycząca informatyki i jest niejako przejściem do przedstawienia prawnych zagadnień w telekomunikacji, albowiem poruszana jest w nim m.in. problematyka operatorów telekomunikacyjnych, poprzez ukazanie różnych uregulowań dotyczących operatorów telewizji kablowej i operatorów świadczących pozostałe usługi.

3.3. Wykłady traktujące o telekomunikacji polegają najogólniej mówiąc na wykazaniu różnic pomiędzy różnymi uregulowaniami prawnymi na gruncie europejskim, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji w Polsce i we Francji. Przedstawiona zostaje pozycja prawna dwóch operatorów publicznych w tych państwach, tj. France Télécom i Telekomunikacji Polskiej S.A. Ponadto prezentowane są tendencje rozwojowe w dziedzinie telekomunikacji poprzez regulacje zawarte w dyrektywach, jak np. zobligowanie przez Radę ustawodawców krajowych do nowelizacji istniejących przepisów, w celu złamania do 1998 roku monopoli operatorów publicznych i dopuszczenia na rynek operatorów prywatnych. Ta część wykładów obejmuje 4 godziny, jednakże problematyka telekomunikacyjna jest w pewnym zakresie omawiana także podczas trzech godzin programu dotyczącego technik audiowizualnych.Ostatnie dwie godziny zajęć przeznaczone są na prezentację zagadnień praktycznych. Podczas pierwszej godziny studenci zapoznają się za sposobem konstruowania kontraktu na podstawie umowy zawieranej pomiędzy użytkownikami EDI[3]. Prezentowane są

[3] EDI-Electronic Data Interchange (Elektroniczna Wymiana Danych).

elementy, które występują w każdej umowie, oraz składniki charakterystyczne dla umowy EDI, takie na przykład jak element techniczny, element prawny (zdefiniowanie zakresu zastosowania umowy EDI, wartość dowodowa, odpowiedzialność partnerów czy rozwiązywanie sporów) oraz element dotyczący bezpieczeństwa (identyfikacja wysyłającego, integralność przesyłki i jej poufność). Obok tego kontraktu słuchacze są zapoznawani z zawartością kontraktu o świadczenia usług EDI.

Podczas następnej godziny prezentowany jest kazus dotyczący wyroku Sądu Najwyższego Stanów Zjednoczonych w sprawie „Feist Publications Inc." przeciwko „Rural Telephone Service Co. Inc.". Ta ostatnia jest firmą telekomunikacyjną świadczącą usługi w północno-zachodniej części stanu Kansas. Jak każda tego typu placówka w Stanach Zjednoczonych publikuje ona książki telefoniczne. Natomiast „Feist Publications Inc." jest firmą wydawniczą, obejmującą większy obszar kraju i jedną z jej aktywności jest również wydawanie książek telefonicznych. Wnioskodawcy, którzy zwracają się do Rural Telephone o założenie telefonu, dostarczają tej firmie wszystkich niezbędnych danych ich dotyczących. „Feist Publications Inc. jako firma wydawnicza nie ma dostępu do takich danych, w związku z czym zwróciła się do Rural Telephone o udzielenie licencji na przekopiowanie danych abonentów, znajdujących się w książce telefonicznej wydanej przez tę firmę telekomunikacyjną. Rural Telephone odmówiła udzielenia takiej licencji. W związku z tym Feist Publications wytoczyła Rural Telephone proces, kopiując jednocześnie pewną część wykazu abonentów opublikowaną przez Rural Telephone. Sąd Najwyższy musiał rozstrzygnąć, czy Rural Telephone miała prawo odmówić Feist Publications udzielenia takiej licencji oraz czy Feist Publications kopiując część wykazu naruszyła prawa autorskie Rural Telephone. Ponadto Sąd Najwyższy musiał udzielić odpowiedzi na generalne pytanie, czy dane zawarte w książkach telefonicznych podlegają ochronie praw autorskich?

3.4. Wiadomości nabyte przez studentów w czasie wykładów są następnie sprawdzane na podstawie dwugodzinnego egzaminu. Studenci muszą odpowiedzieć zarówno na pytania teoretyczne jak też zastanowić się nad prawidłowym rozwiązaniem kazusu, posługując się nabytą wiedzą. W minionym roku pytanie teoretyczne dotyczyło podania różnych okresów ochrony praw autorskich w zależności od aktu prawnego, z którego ten termin wynika. Zagadnienie praktyczne odnosiło się do umieszczonego w kontrakcie o udzielenie licencji zapisu, że „licen-

cjodawca oświadcza, że program został powierzony Agencji Ochrony Programów w Paryżu, przy ulicy Flandre". Czy zawarcie takiej klauzuli jest obligatoryjne z punktu widzenia korzystającego z ochrony? Czy klauzula taka jest użyteczna? Innym problemowo postawionym pytaniem było wykazanie różnic pomiędzy dwiema umowami dotyczącymi EDI, tj. umową zawartą pomiędzy użytkownikami oraz kontraktem zawartym pomiędzy nimi a operatorem prywatnym świadczącym obsługę sieci.

3.5. Metody dydaktyczne

Podstawową metodą stosowaną w trakcie prezentacji „Prawo informatyki i telekomunikacji" są wykłady, podczas których studenci zapoznają się z teorią. Dwie godziny przeznaczone są na praktyczne wykorzystanie zdobytej wiedzy, poprzez analizę przypadku. Takie nierównomierne rozłożenie akcentów spowodowane jest limitem czasowym, ustalonym dla przedmiotu. Konieczne jest, aby studenci przed przedstawieniem przykładów zaznajomili się z teorią, której znajomość jest niezbędna do tego, aby zrozumieć, dlaczego w danej, konkretnej sprawie powzięto właśnie taką, a nie inną decyzję. Zwiększenie czasu przeznaczonego na ćwiczenia praktyczne, kosztem teorii, bez rozszerzenia czasowego całego przedmiotu spowodowałoby gorsze zrozumienie przez studentów analizy kazusów, wynikające z braku oparcia w teorii.

4. Dotychczasowe doświadczenia

Przedmiot „Prawo informatyki i telekomunikacji" realizowane jest we Francusko-Polskiej Szkole Nowych Technik Informatyczno-Komunikacyjnych od momentu powstania tej uczelni, tj. od roku akademickiego 1992/93. Przez pierwsze dwa lata wykłady z tego przedmiotu prowadzone były przez wykładowców z Uniwersytetu w Namur w Belgii[4]. Konieczność zapraszania gości z zagranicy była następstwem braku wykwalifikowanej kadry w Szkole Francusko-Polskiej w tej dziedzinie, jak również brak autorytetów krajowych, specjalizujących się w tej nie wyodrębnionej jeszcze gałęzi prawa, władających jednocześnie językiem francuskim. W roku akademickim 1994/95 przed-

[4] W roku akademickim 1992/93 była to Marie-Hélène Boulanger, a 1993/94 Jean-Paul Triaille.

miot był już prowadzony wspólnie przez kadrę naszej uczelni oraz konsultanta z Belgii[5].

„Prawo informatyki i telekomunikacji" przeznaczone jest dla studentów trzeciego (ostatniego) roku studiów stacjonarnych oraz dla słuchaczy wszystkich trzech opcji studiów typu „Mastère" („Zarządzanie sieciami telekomunikacyjnymi", „Radiokomunikacja ruchoma" oraz „Telekomunikacja i transfer technologii"). Ogółem w roku akademickim 1994/95 w wykładach uczestniczyło 82 studentów. Wykłady odbywały się w języku francuskim, który jest podstawowym językiem wykładowym na naszej uczelni (obok języka angielskiego oraz języka polskiego na pierwszym roku studiów). Słuchaczami wykładów obok studentów polskich i francuskich, którzy stanowią większość studiujących, byli także studenci z państw Europy Wschodniej, tj. z Rosji, Litwy, Ukrainy, Czech i Rumunii.

Obserwacje poczynione w trakcie wykładów wskazują na konieczność zwrócenia większej uwagi na część wprowadzającą. Techniczny profil uczelni powoduje, że słuchacze o takiej właśnie orientacji mają problemy ze zrozumieniem wielu instytucji prawnych i używanego słownictwa (jak np. odpowiedzialność na zasadzie winy czy na zasadzie ryzyka, lekkomyślność czy niedbalstwo). Ponadto istnieje konieczność zróżnicowania rozłożenia akcentów, w zależności od narodowości słuchaczy. Podczas gdy studenci francuscy doskonale orientują się, jaką rolę odgrywają dyrektywy Rady i dokumenty te nie są dla nich niczym nowym, to w przypadku słuchaczy z Polski czy innych krajów wschodnioeuropejskich konieczna jest dokładniejsza prezentacja tego i jemu podobnych organów. Zwraca również uwagę zbyt mała interaktywność pomiędzy studentami a wykładowcą. Z całą pewnością jest to wynikiem zbyt dużej liczby słuchaczy oraz zbyt małej liczby godzin przeznaczonych na ćwiczenia praktyczne. W związku z tym rozważany jest projekt ewentualnego wprowadzenia ćwiczeń po przeprowadzonych wykładach. Podział ogółu studentów na mniejsze grupy pozwoli im pogłębić i ugruntować wiedzę zdobytą na wykładach oraz czynniej uczestniczyć w rozwiązywaniu kazusów, zadawać pytania i prowadzić dyskusję. Należy również zwrócić uwagę, aby zagadnienia czysto teoretyczne były przeplatane przykładami praktycznymi. Wydaje się, że omawianie teorii na podstawie konkretnego przypadku przyczyni się do lepszego zrozumienia przez studentów danego rozwiązania i unaoczni im potrzebę danej regulacji.

---

[5] Był to Alain Strowel.

5. Wnioski

Niniejszy artykuł jest wynikiem spostrzeżeń poczynionych w trakcie wykładów z prawa informatyki i telekomunikacji w roku akademickim 1994/95. Obok przedstawionych powyżej uwag dotyczących realizacji wykładów, symptomatyczny jest również coraz szerszy udział w ich realizacji kadry ze Szkoły Francusko-Polskiej. Podczas gdy przez pierwsze dwa lata przedmiot ten był wykładany wyłącznie przez konsultantów zagranicznych, w roku 1994/95 połowa programu zrealizowana została przez kadrę własną poznańskiej uczelni, a w roku następnym wykłady te będą realizowane już wyłącznie przez pracowników dydaktycznych Szkoły. Stało się to możliwe przede wszystkim dzięki stażom zagranicznym naszej kadry, finansowanym ze źródła Tempusa.

Doświadczenia będące wynikiem spotkań i konsultacji z pracownikami wyższych uczelni zachodnioeuropejskich[6] pozwoliły na szybkie przygotowanie kadry Szkoły Francusko-Polskiej do przejęcia prowadzenia wykładu z prawa informatyki i telekomunikacji. Z całą pewnością bez tych doświadczeń proces ten byłby bardziej rozciągnięty w czasie. Warto zauważyć, że obok kontaktów personalnych staże te umożliwiły także zapoznanie się z literaturą fachową, niedostępną na rynku krajowym oraz z najnowszymi badaniami i tendencjami rozwojowymi dotyczącymi prawa informatyki i telekomunikacji w państwach Wspólnoty Europejskiej.

Ponadto, obok wymiernych efektów dydaktycznych, odbyte staże zaowocowały napisaniem artykułów[7] oraz sporządzeniem ekspertyz[8].

Wpływu Tempusa na rozwój kadry w Szkole Francusko-Polskiej nie

---

[6] W czasie stażu odbytego w ramach „Tempusa" w 1994 roku skorzystano z konsultacji pracowników Institut National des Télécommunications w Évry we Francji: Claudine Guerrieur-specjalizującą się w dziedzinie prawa telekomunikacyjnego oraz Xavier Strubel-zajmującego się ochroną własności intelektualnej. Skorzystano również z doświadczeń pracowników Wydziału Prawa z Uniwersytetu Notre Dame de la Paix w Namur w Belgii: Jean-Paul Triaille-specjalisty z zakresu ochrony własności intelektualnej oraz Marie-Hèléne Boulanger, której domeną jest ochrona dóbr osobistych w procesie ingerencji informatyki, w życie prywatne obywateli.

[7] Claudine Guerrieur (INT), Wiesława Mastelarz, *Franco-Pologne: projet d'alliance?*, Le Communicateur, vol. 27, nr 3, 1994, str. 99-104;
Sławomir Ziółkowski, *Umowa EDI, jako forma regulowania wzajemnych stosunków między użytkownikami*, zaakceptowany do publikacji w materiałach III Krajowej Konferencji EDI, Łódź, 12-14.06.1995.

[8] Sławomir Ziółkowski, *Ekspertyza dotycząca prawnych aspektów elektronicznej wymiany danych*, wykonana dla Narodowego Banku Polskiego.

można przecenić i z całą pewnością tegoroczny staż przyczyni się także do efektywniejszej organizacji wykładów.

LITERATURA

1. Ustawa francuska nr 92-597 z 1 lipca 1992 roku dotycząca kodeksu własności intelektualnej.
2. Ustawa z 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych.
3. Ustawa belgijska z 23 czerwca 1994 roku dotycząca prawa autorskiego.
4. Ustawa z 19 października 1972 roku o wynalazczości.
5. Dyrektywa z 14 maja 1991 roku dotycząca oprogramowania komputerowego.
6. Dyrektywa z 19 listopada 1992 roku dotycząca prawa udostępniania, użyczenia i innych praw pokrewnych.
7. Dyrektywa z 27 września 1993 roku dotycząca telewizyjnej łączności satelitarnej i kablowej.
8. Dyrektywa z 29 października 1993 roku dotycząca czasu trwania ochrony.
9. Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 roku o radiofonii i telewizji.
10. Dyrektywa z października 1989 roku "Telewizja bez granic".
11. Ustawa francuska nr 86-1067 z 30 września 1986 roku dotycząca wolności w telekomunikacji.
12. Ustawa francuska nr 90-568 z 2 lipca 1990 roku dotycząca organizacji służb publicznych: poczty i telekomunikacji.
13. Ustawa francuska nr 90-1170 z 29 grudnia 1990 roku dotycząca uregulowań w telekomunikacji.
14. Ustawa francuska nr 91-646 z 10 lipca 1991 roku dotycząca tajemnicy korespondencji przekazywanej drogą telekomunikacyjną.
15. Ustawa z 23 listopada 1990 roku o łączności.
16. Dyrektywa z 16 maja 1988 roku dotycząca konkurencji na rynkach terminali telekomunikacyjnych.
17. Dyrektywa z 28 czerwca 1990 roku dotycząca konkurencji na rynkach usług telekomunikacyjnych.
18. Dyrektywa z 5 czerwca 1992 roku dotycząca zastosowania dostawy sieci otwartej dla wynajętych linii.

UNE PROPOSITION DU PROGRAMME DE L'ENSEIGNEMENT DE DROIT D'INFORMATIQUE ET DE TÉLÉCOMUNICATION POUR LES INGÉNIEURS

RÉSUMÉ

L'article présente les principaux résultats de l'enseignement du cours "droit de l'informatique et des télécommunications" adressé aux étudiants-ingénieurs de l'Ecole Franco-Polonaise en Nouvelles Technologies de l'Information et de la Communication

de Poznań. Après avoir exposé l'intérêt et les objectifs de l'enseignement juridique pour les ingénieurs, l'auteur décrit la réalisation des cours, les méthodes pédagogiques et le programme. Il présente les problèmes posés par l'interdisciplinarité du programme et le mélange des cultures nationales des étudiants. L'article conclut sur les effets des stages réalisés par les employés de l'EFP à l'étranger, dans le cadre du programme Tempus.